

Veaceslav GUȚAN,

lector superior universitar

al Catedrei „Activitate specială de investigații și securitate informațională”

a Academiei “Ștefan cel Mare” a MAI

CRIMINALITATEA ECONOMICO-FINANCIARĂ – FACTOR DETERMINANT ÎN FINANȚAREA SEPARATISMULUI: PROBLEME ȘI CONSECINȚE

Rezumat

Conflictele violente de natură etnică, religioasă sau culturală pe care le trăiește lumea nu pot schimba totul și în nici un caz acest proces din cauza fenomenului globalizării. Totuși percepția pe care o avem sau modul în care conflictele sunt prezentate, un rol major îl joacă lupta globală în privirea terorismului, separatismului, care are cea mai semnificativă influență asupra percepției și reprezentărilor sociale asupra conflictelor armate.

Criminalitatea economică și separatismul economic au acționat alimentând și finanțând mișcările separatiste și continuă să o facă și în prezent prin sistemele bancare fragile, unde se transferă sume enorme de bani murdari din interior sau din exterior de către forțele ostile care vor să destabilizeze situația economică, politică și socială care generează o serie de efecte negative prin manifestările sale profunde și durabile în procesul pentru crearea unor zone, regiuni necontrolate de structurile statale, așa-zisele conflicte înghețate, care se fac prin război sau confruntări. Prin urmare, acțiunile separatiste au un impact considerabil asupra proceselor ce determină existența și activitatea statului.

Cuvinte-cheie: criminalitatea economico-financiară – sistem bancar, transferuri ilegale de surse financiare, spălare de bani, conflicte înghețate, mișcări separatiste.

Summary

Violent conflicts of ethnic, religious and cultural world that we live does not change everything and in the same way does not the globalization. However, the perception that we have or how conflicts are presented, a major role is played by the global fight against terrorism, separatism, which has the most significant influence on perception and social representations of armed conflicts.

Crime and economic separatism fueled and funded separatist movements and continues to do so today through fragile banking systems, in which are transferred enormous amounts of «dirty money» from the inside or from the outside by hostile forces who want to destabilize the economical, social and political situation. This situation generates a series of deep and lasting negative effects through their manifestations, in the process of which are created uncontrolled territories by the state structures, so-called «frozen conflicts», culminating with war or military confrontation. Consequently, the separatist actions have a significant impact on the processes that determine the existence and activity of the state.

Keywords: economical and financial criminality, the banking system, illegal transfers of financial resources, money laundering, frozen conflicts, separatist movements.

Introducere. Dezvoltarea normală a unei economii moderne este permanent amenințată de cantitatea și calitatea actelor și faptelor ilicite, criminale comise, iar autoritățile publice și cele cu statut special sunt acelea care răspund de asigurarea ordinii competiționale pe piața bunurilor și serviciilor, de transparența capitalurilor și a muncii, de asigurarea eficienței și eficacității justiției pentru apărarea drepturilor și rezolvarea conflictelor.

În prezent, evoluția societăților contemporane evidențiază faptul că, deși s-au intensificat măsurile și intervențiile autorităților publice autorizate de supraveghere și control împotriva faptelor de criminalitate, se constată o recrudescență și o multiplicare a faptelor ilicite comise în domeniul economico-financiar, bancar, inclusiv prin șantaj, corupție, spălare de bani și chiar cu violență și agresivitate.

Astfel, actele de înaltă criminalitate comise prin violență și corupție tind să devină deosebit de intense și periculoase pentru stabilitatea și securitatea instituțiilor, grupurilor și indivizilor, fiind asociate de multe ori cu cele de crimă organizată, terorism, separatism și violență instituționalizată, specifice „subculturilor” violenței și crimei profesionalizate.

Majoritatea specialiștilor și cercetătorilor în criminologie constată că sursele recrudescenței și multiplicării actelor de înaltă criminalitate rezidă în perpetuarea unei structuri politice, economice și normative deficitare, în menținerea și accentuarea discrepanțelor sociale și economice dintre indivizi, grupuri și comunități și în intensificarea conflictelor și tensiunilor sociale și etnice-separatiste.

Metode și materiale aplicate. În studiu au fost utilizate metoda comparată de analiză, metodica logică prin aplicarea procedeeleor logice de inducție, deducție și sinteză. Scopul prezentului demers științific îl prezintă abordarea măsurilor de prevenire și de asigurare a eficienței și eficacității autorităților publice, inclusiv a celor cu statut special pentru apărarea drepturilor și rezolvarea conflictelor înghețate.

Rezultate obținute și discuții. Criminalitatea și lupta pentru prevenirea și combaterea criminalității economice, prin natura lor, sunt concepte pluridisciplinare și comportă multiple abordări conceptuale și operaționale. Ele pot fi analizate din perspectivă juridică, criminologică, istorică, social-politică, filosofică, logico-sistematică, etică, biologică, etnică [1, p. 13].

Reacția societății față de infraționalitatea în domeniul afacerilor este de asemenea, reținută comparativ cu reacția față de infraționalitatea clasică. Criminalitatea economică se desfășoară în contextul vieții economice, al afacerilor și al finanțelor prin metode și mijloace care nu fac, în principiu, apel la forță și la violență fizică, astfel că acest încât de criminalitate nu este cunoscut, iar când este cunoscut este tratat cu indiferență.

Pe fondul eludării deliberate a cadrului legislativ, criminalitatea gulerelor albe implică evaziuni și fraude fiscale, corupție și șantaj, activități bancare ilegale, spălare de bani pentru finanțarea terorismului și a separatismului și alte violări ale legii ca o parte a unei ocupații sau afaceri în scopul de a-și asigura profituri ilicite imense [2, p. 8].

Criminalitatea economico-financiară organizată constituie unul din cele mai grave fenomene cu care se confruntă, în prezent, comunitatea internațională, aceasta presupunând derularea unor acțiuni criminale mult mai periculoase decât cele obișnuite, bazate pe recrutarea de persoane specializate în diverse domenii de activitate (domeniul financiar-bancar prin care se pot efectua tranzacții financiare suspecte), utilizarea tehnologiilor moderne pentru accesul la informații confidențiale, o anumită continuitate în sistemul de operare, strategii la nivel național, internațional de natură a leza nu numai sistemul economic-financiar, dar și stabilitatea, independența unei națiuni sau a națiunilor [3, p. 23].

Specific activităților ilegale ale criminalității economico-financiare este faptul că acestea sunt realizate prin:

- procedee violente, înșelătoare cu abilitate și ingeniozitate;
- procedee frauduloase, falsuri și contrafaceri;
- abuzuri de putere, spălare de bani și corupție;
- exploatarea secretelor comerciale sau a datelor confidentiale.

Aceste infracțiuni impun și necesitatea unei specializări rapide și permanente a autorităților statului în domeniul securității, de control și de sancționare, deoarece asemenea fapte provoacă prejudicii securității naționale, patrimoniale considerabile [4, p. 2].

Structurile de criminalitate economico-financiară și cea organizată susținute de o puternică forță financiară, în special subterană, care le asigură o impresionantă capacitate de influențare și de intervenție pentru realizarea propriilor scopuri și interese, precum și o mare flexibilitate și mobilitate în raport cu factorii de control social, tind permanent să periclitizeze securitatea statelor și să afecteze stabilitatea instituțiilor publice, constituindu-se astfel într-o adevărată frână în calea dezvoltării economico-sociale și a democrației [5, p. 765].

Criminalitatea economică, corupția, spălarea de bani și alte forme de criminalitate gravă, inclusiv finanțarea separatismului prin instituțiile financiar-bancare constituie motive prioritare de îngrijorare a statelor europene din ultimii ani. De aceea statele trebuie să-și îndrepte atenția și asupra problematicii fondurilor clasei politice, inclusiv asupra finanțării partidelor politice, campaniilor electorale și a mișcărilor separatiste din zonele unde există conflicte înghețate, având consecințe negative asupra stabilității și păcii regionale și mondiale [6, p. 5].

Separatismul este o tendință de separare de la un întreg. Sub aspect politic, el se exprimă prin revendicarea suveranității și independenței pentru o parte din teritoriu deosebit, de obicei, din punct de vedere etnic.

Separatismul se manifestă în formă economică, politică, acționând în special prin intermediul propagandei și în forme violente, utilizând forța armată sau mijloace teroriste pentru a diviza statul, fiind sprijinite și finanțate din exterior și din interior. Formele extreme de separatism apar în comunitățile în care un număr important de persoane doresc să obțină statut de majoritate dominantă, iar viitorii lideri separatiști doresc să se realizeze în calitate de „lideri de stat” și să întemeieze birocrății noi care să fie plătite de „popoarele autodeterminate” în cazul reușitei mișcării separatiste. Pretendenții la funcțiile de „lideri ai statului” profită de apariția unui pretext pentru a amplifica nemulțumirea populației din regiune față de autoritățile centrale, bazându-se pe realități obiective, cum ar fi specificul istoriei regiunii sau politica statului față de regiune și utilizând diferite metode de manipulare a opiniei publice.

Asemenea acțiuni sunt, de regulă, realizate cu un suport financiar nelegitim și moral din exterior care vine doar pentru realizarea unor interese geopolitice proprii cum ar fi Federația Rusă în cazurile conflictelor înghețate: cele din spațiul ex-sovietic (Transnistria, Osetia de Sud, Abhazia) care se pot activa oricând așa cum au demonstrat evenimentele din Ucraina, lupta dintre armata națională a Ucrainei cu separatiștii proruși din regiunile Donețk și Luhansk, având susținerea

financiară, militară din partea Federației Ruse. Astfel, separatismul reprezintă în esență o problemă internă, însă el nu se manifestă doar în această calitate, regiunea separatistă creând contradicții (directe sau indirecte) între două sau mai multe state. Iar violarea dreptului internațional, mai ales în cazul utilizării forței militare sau metodelor teroriste de luptă implică în procesul reglementării conflictelor, apărute în baza separatismului, comunitatea internațională [7, p. 56].

Separatismul, fiind una din principale surse de limitări ale suveranității, dăunează legitimității statului în fața guvernanților, dar și în fața altor state. Prin urmare, acțiunile separatiste au un impact semnificativ asupra proceselor ce determină existența și activitatea statului. La rândul său, separatismul economic acționează alimentând prin finanțări nelegale mișcările separatiste și continuă să o facă și în prezent din exterior și din interior, pe plan intern și extern [8, p. 56].

În Republica Moldova sistemul financiar-bancar este fragil, deoarece pot fi transferate sume enorme de bani (lei moldovenești, valută străină, euro, dolari) pentru finanțarea unor mișcări separatiste în Republica Moldova, inclusiv în Transnistria, UTA Găgăuzia, a liderilor lor precum și a partidelor politice cu orientare propusă pentru destabilizarea situației sociale, economice, politice în preajma desfășurării alegerilor parlamentare și după ele.

În funcție de capacitatea statului de a asigura stabilitatea și prosperitatea economică, se păstrează legitimitatea puterii de stat, funcționalitatea efectivă a ei și independența statului față de alți actori internaționali.

Impactul separatismului care și-a atins scopul asupra suveranității statului se manifestă prin următoarele rezultate:

1. separatismul exclude din teritoriul asupra căruia se extinde suveranitatea statului o regiune, impunând frontiere interne și lipsind, de obicei, statul de control asupra unei porțiuni de frontieră de stat;

2. separatismul exclude un număr de persoane din populația supusă jurisdicției statului, lipsind statul de monopolul asupra unuia din atributele sale – cetățenia;

3. separatiștii pretind la dreptul de a reprezenta populația regiunii separatiste, punând la îndoială legalitatea și legitimitatea organelor reprezentative existente;

4. separatiștii pretind la legalizarea și legitimarea puterii instituite de ei, atribuindu-i drepturile exclusive ale statului și excluderea din competențele puterii constituționale a administrației regiunii separatiste prin :

– instituirea organelor anticonstituționale și subminarea caracterului obligatoriu al legilor statului;

– limitarea libertății puterii constituționale în luarea deciziilor și extinderea lor asupra regiunii separatiste;

– constituirea organelor de control și constrângere ilegale, respingând, astfel, dreptul exclusiv al statului de a aplica forța, inclusiv cea fizică și subminând capacitatea de a garanta securitatea locuitorilor statului;

– promovarea secesiunii teritoriale, care diminuează potențialul economic al statului, limitează monopolul asupra dreptului de a colecta impozite și taxe vamale;

5. separatismul subminează statutul internațional al statului prin limitarea suveranității interne, contribuirea la implicarea din exterior și sporirea perico-

lului pentru securitatea regională și mondială.

Conflictul din zona de est a RM (în continuare – Transnistria) a fost perceput de opinia publică atât din R. Moldova, cât și în afara ei, drept un conflict interetnic, politic, act de agresiune militară din partea F. Ruse. Totodată, stabilitatea regimului instaurat în zona controlată de regimul separatist, pasivitatea, lipsa de consecutivitate, cedările unilaterale ale conducerii de la Chișinău nu pot fi explicate dacă nu se ia în considerație și aspectul economic al problemei.

Activitatea ilegală cea mai profitabilă din Transnistria a fost monopolizarea economiei de către unele structuri economice, care activau în strânsă „colaborare” cu liderii separatiști și sub protecția lor.

Crimele ce țin de comerțul ilegal cu armament, droguri etc. sunt, pe de o parte, evidente. Totodată, este dificil să fie documentate, dar există totuși o categorie de infracțiuni care lasă urme evidente și sunt documentate de structurile de stat ale RM.

Este vorba de tranzitul în Transnistria al mărfurilor accizate prin punctele vamale la frontiera RM cu România. Acest lucru a devenit posibil din cauza cedărilor unilaterale ale RM, ce se datorează lipsei de voință politică, incompetenței și corupției elitei politice de la Chișinău, care prin acțiunile sale nepăsătoare a intensificat fluxul imens de contrabandă ce trecea prin Transnistria și a permis supraviețuirea și consolidarea pozițiilor economice ale regimului separatist [9].

Situația din stânga Nistrului provoacă și alte manifestări de separatism, cel găgăuz, spre exemplu, prin incitare, susținere directă și colaborare „fructuoasă” exprimată în semnarea acordurilor de colaborare economică, deschiderea, reprezentanței oficiale a Găgăuz-Yeri în Tiraspol și mai ales prin susținerea reciprocă în momente de tensionare a relațiilor uneia din regiunile separatiste cu Chișinăul. Faptul că o unitate teritorial-administrativă a statului recunoaște statutul la care pretinde regiunea separatistă în cadrul aceluiași stat și acționează în mod anticonstituțional demonstrează autoritatea slăbită a centrului politic al statului.

Atentatele la suveranitatea RM provin din interesele economice ale actorilor externi, de exemplu, Rusia acceptă înființarea întreprinderilor mixte ruso-transnistriene, fapt văzut la Tiraspol drept metodă obișnuită de căutare a investițiilor străine. Acestea nu pot fi înființate legal fără acordul Chișinăului și nu pot activa legal în baza „legilor” transnistriene decât în care Moscova recunoaște drepturile suverane ale RMN.

Rusia manifestă lipsă de respect față de RM și pretinde la înglobarea economiei transnistriene în cea rusă. Suportul financiar din partea Rusiei a fost necesar regimului separatist atât în perioada conflictului militar, cât și pe parcursul anilor următori și până în prezent, pentru consolidarea forțelor din punct de vedere politic, militar, economic.

În RM, în general, nu există probleme etnice, poate doar la nivel lingvistic. De exemplu, bașcanul Mihail Formuzal a declarat că Găgăuzia va ieși din componența RM dacă va fi semnat acordul de asociere cu UE. Acest mesaj poate fi catalogat ca un exemplu de promovare a separatismului în RM.

Totuși elementul fundamental al unui focar de instabilitate îl prezintă focarul extern. Rusia urmărește o expansiune geopolitică și în acest context riscul sepa-

ratismului în RM este posibil, fiind promovat prin organizațiile neguvernamentale și partide politice finanțate de Moscova. Rusia apără interesele rușilor în statele slabe unde i se permite din punct de vedere politic, acolo unde poate influența și recurge la manifestații de separatism. De aceea acordul de asociere cu UE transferă RM într-un spațiu de securitate, de libertate și comerț liber. În acest context, autoritățile ar trebui să opereze mai multe schimbări de ordin legislativ și anume la Legea cu privire la SIS, CPP, CP pentru ca organele de drept să depisteze și să contracareze la timp toate acțiunile de promovare a separatismului pe teritoriul țării, iar Ministerul Justiției să nu înregistreze și să interzică partidele politice care promovează acțiuni de separatism și sunt finanțate și susținute economic din exterior.

Implicarea frauduloasă a băncilor rezidente ale RM în spălarea de bani transferuri ilegale, provenite din F. Rusă, afectează grav credibilitatea sistemului bancar și a statului RM. De exemplu, BNM a acceptat vânzarea către banca de stat a F. Ruse Vneșne-Exonombank a unui pachet important de acțiuni al băncii de economii a RM. Cedarea controlului asupra unei bănci cu capital de stat către guvernul F. Ruse contravine interesului național și parcursului european al RM, punând la dispoziția Moscovei și a oligarhilor oficiali securitatea financiară a statului RM. Această tranzacție a fost aprobată în mod iresponsabil, în condițiile când banca rusească constituie una dintre țintele extinderii sancțiunilor SUA și UE și este sub investigație în Ucraina pentru bănuieli și implicare în finanțarea separatismului și a grupărilor teroriste. Despre separatismul susținut din exterior, și anume de F. Rusă, avem exemplul Ucrainei, unde procuratura ucraineană a deschis o urmărire penală împotriva băncii publice ruse Sberbank și a altor 14 bănci din Ucraina suspectate de finanțare a terorismului și a separatismului în Ucraina, în regiunile ocupate de forțele proruse Donețk și Luhansk. Organele de drept ale Ucrainei au pornit 300 de cauze penale privind finanțarea separatismului și a terorismului. Autoritățile din Ucraina au descoperit mai multe cazuri când sume uriașe de bani erau depistate de pasageri în trenurile care veneau din Crimeea; într-un caz a fost vorba de o sumă de 5mln de grive (circa 400 000 de dolari) etc.

Toate aceste evenimente și tendințe pot afecta grav parcursul european al Ucrainei și influențează negativ asupra RM. Fără să asigurăm securitatea economică financiară a statului, putem să fim expuși unor presiuni externe de nerezistat pentru abandonarea opțiunii europene. Punerea la dispoziția agenților F. Ruse a sistemului bancar din RM pentru efectuarea tranzacțiilor suspecte, spălarea banilor furați de la cetățenii de rând din această țară, bani care pot fi ulterior folosiți pentru finanțarea separatismului, inclusiv în RM, este un act de înaltă trădare a neamului.

Concluzii. Reieșind din cele expuse, trebuie menționat că statul are sarcina primordială de a asigura stabilitatea și prosperitatea economică, de a păstra legitimitatea puterii de stat, funcționalitatea efectivă a ei și independența statului de alți actori internaționali.

Separatismul politic poate avea o multitudine de consecințe cu urmări negative atât pentru statul afectat de secesiune, cât și pentru regiunea în care el se află. Pe de altă parte, consecințele generate de mișcările separatiste privesc toate domeniile de activitate umană din statul care trăiește acest eveniment, precum și stabilitatea și securitatea din regiune.

În deplin consens cu locul de manifestare a efectelor mișcărilor separatiste se pot distinge consecințe interne și externe. Printre consecințele interne se numără:

- producerea de disfuncționalități majore în toate instituțiile statului;
- crearea unui precedent periculos în ceea ce privește destrămarea unor state suverane independente și recunoscute ca subiect de drept internațional;
- consecințe economice, sociale, politice.
- Pe plan extern sunt următoarele consecințe:
 - creșterea semnificativă a numărului statelor comunității internaționale;
 - apariția pe harta lumii a unor entități statale auto proclamate, dar care au de fapt statut de „conflicte înghețate”;
 - generarea unui climat de insecuritate;
 - crearea unui precedent [10].

În principal, mișcarea separatistă își urmărește scopurile fie pe cale violentă, folosind formațiuni paramilitare proprii, fie apelând la mijloacele oferite de democrație. În ansamblu, mișcarea separatistă are o mulțime de efecte negative în ceea ce privește securitatea umană, economică, națională și internațională. De aceea orice stat, inclusiv RM, nu este de acord cu mișcările separatiste. Important este faptul că pentru moment statul RM se confruntă cu mișcări separatiste pe teritoriul său, legate de conflictul din zona de est a RM (Transnistria) și alte localități unde locuiesc minorități etnice. În aceste condiții este necesar de adoptat acele măsuri ce se impun în deplin consens cu legile și mai ales cu Constituția țării pentru a gestiona o asemenea problemă potrivit valorilor și intereselor naționale fundamentale [11, p. 115].

Bibliografie

1. Dr. N. Moldoveanu, Criminalitatea economică-financiară, Ed. Global Print, București, 1999.
2. Costică Voicu, Florin Sandu, Alexandru Boroi, Ioan Molnar, Drept penal al afacerilor, Ed. Rosetti, București, 2002.
3. G. Gindecelli-Delage, Droit pénal des affaires, Dalloz, 1996.
4. Tutor Amza, Criminologie, tratat de teorie și politică criminologică, Ed. Lumina Lex, București, 2002.
5. Council of Europe, Organised Crime Situation Report 2005 „Focus on the Threat of Economic Crime”.
6. Institutul de Politici Publice Ira Burac: Separatismul și impactul lui asupra procesului de edificare a statalității în R. Moldova, Chișinău, 2002.
7. Centrul de studii strategice de apărare și securitate. Ed. Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010. Dr. Petre Duțu, „Golbalizare versus separatism politic”.
8. <http://www.Transnistria.md/ro/articles/0/541/>
9. 1/61112 <http://www.ipn.md/ro/special>
10. Cf. Liste des mouvements autonomistes ou séparatistes actifs-wikipedia.htm.
11. Centrul de studii strategice de apărare și securitate. Ed. Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010. Dr. Petre Duțu, „Golbalizare versus separatism politic”.